

**ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО
МЕХАНОЕЛЕКТРОТЕХНИКА И ЕЛЕКТРОНИКА**
бул. "Стефан Стамболов" 67 п.к 639
E-mail: pgmee.burgas6@gmail.com
www.pgmee.com

УТВЪРЖДАВАМ:.....

инж. Р. Желева
Директор - ПГМЕЕ

Механизъм

ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В ИНСТИТУЦИИТЕ В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ през учебната 2018/2019 година

/актуализирана и съобразена със със Заповед № РД 09-5906/28.12.2017 г.
на министъра на образованието и науката, с която е утвърден Механизъм за
противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище,
Алгоритъм за прилагане на Механизма за противодействие на училищния тормоз
и приложенията към него/

ПОЛИТИКА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ

А. Дефиниция за тормоз

1. Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
2. Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
3. Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът обхваща много широк спектър от поведения: преки нападения (удряне, заплаха или принуда, дразнене, подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, открадване или повреждане на лични вещи) или непреки (например разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда). Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

Физически тормоз – например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Вербален тормоз – словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Включва подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Психически тормоз – например - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

Социален тормоз – например, избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране;

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Виртуален тормоз - тук спада разпространяването на:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронните средства за комуникация или в социалните мрежи;

- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис в интернет или по други канали без негово съгласие, кражба на самоличност, разпространение на слухове в социалните мрежи др.

Б. Училищна процедура при тормоз

Ниво на тормоз	Отговор на училището
----------------	----------------------

ПЪРВО НИВО
Ниско нарушаване на правилата

/ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника за тормоз/

- **Форми на физически тормоз** са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост.
- **Форми на вербален тормоз** са например: подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди, нецензурни/неприлични коментари;
- **Форми на психически тормоз** са например: омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругаене, клеветене, измисляне на прякори.
- **Форми на социален тормоз** са например: подмятане на коментари, подиграване, изключване от групови или съвместни дейности, фаворитизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове.
- **Форми на сексуален тормоз** са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст.
- **Форми на кибертормоз** са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.)

- На първо ниво, по правило, действията се предприемат автономно от класен ръководител или учител заедно с родител, като се предприема педагогическа работа – индивидуално, за група ученици или за целия клас.
- При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват.
- По изключение, ако насилственото поведение се повтаря, педагогическата работа не дава резултат, последствията са по-сериозни, ако се касае за насилие от страна на група към индивид или ако едно и също дете или ученик бива тормозено нееднократно в ситуации, класифицирани като първо ниво, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от нива две или три.

Последователност на процедурите за интервенция:

- 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз – подробно информиране за случилото се от всички участници.
- 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници.
- 3) Уведомяване на родител.
- 4) Консултации - предприемане на индивидуални разговори с участниците.
- 5) Мерки и действия от страна на класен ръководител - намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите.
- 6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

ВТОРО НИВО
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или с по-сериозни последици

- На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител заедно с

/регистрират се в Дневника за тормоз; възстановяване на щети при наличие на такива./

- **Форми на физически тормоз** са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса.
- **Форми на вербален тормоз** са например: подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди;
- **Форми на психически тормоз** са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация.
- **Форми на социален тормоз** са например: интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване.
- **Форми на сексуален тормоз** са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози.
- **Форми на кибертормоз** са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение.

психолог или педагогически съветник, представител на координационния съвет и директор и задължително участие на родител.

- Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да се обърне към отделите за закрила на детето.
- Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.

Последователност на процедурите за интервенция:

- 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз.
- 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници.
- 3) Уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията при ситуации с по-сериозни последици по преценка на класния ръководител заедно с психолога/педагогическия съветник или директора; Уведомяването е задължително и незабавно, когато се отнася до случаи на сексуален тормоз, проявяващи се в подтикване или принуждаване към сексуални действия.
- 4) Уведомяване на родител.
- 5) Консултации.
- 6) Мерки и действия - работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на индивидуална работа по случай с ученик в риск от тормоз и разписване на индивидуална програма.
- 7) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

ТРЕТО НИВО

Злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, за който и да е от участниците в ситуацията.

- Уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става незабавно от служителя на училището, идентифицирал тормоза.
- Действията на ниво училище се предприемат от директор заедно с

/ описват в Дневника за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със закона.

Ако друга организация или услуга е въвлечена в работата с ученика, училището установява връзка с тези организации или услуги и хармонизира дейностите/.

- **Форми на физически тормоз** са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие.
- **Форми на вербален тормоз** са например: закани, заплахи, обиди, клетви, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение и др.;
- **Форми на психически тормоз** са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотични вещества, включване в деструктивни групи и организации.
- **Форми на социален тормоз** са например: заплахи, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които нараняват други.
- **Форми на сексуален тормоз** са например: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение.
- **Форми на кибертормоз** са например: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение, заснемане на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки на детска порнография.

координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира центъра за социална работа, отделите за закрила на детето и/или полицията.

- Отговорът на училището може да включва насочване към местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; съставяне на Протокол за тормоз и възстановяване на щетата;

- Включване на учениците в допълнителни програми, насочване към услуги в общността.

Последователност на процедурите за интервенция:

1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз и незабавно уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията.

2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участниците.

3) Уведомяване на родител.

4) Консултации- предприемане на индивидуални разговори с участниците.

5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора.

6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

В. Протокол за тормоз /Приложение 1/.

Случаите на тормоз се регистрират в Дневник за случаи на тормоз, той се съхранява в кабинета на педагогическия съветник .

Г. Училищен координационен съвет.

1. инж Мариана Бакърджиева – ЗДУД
2. Румяна Георгиева - ЗДУД
3. Мария Бедрова – педагогически съветник
4. инж. Албена Колева – старши учител
5. Станимир Стаматов – старши учител
6. Велин Георгиев - председател на ученическия съвет

Училищният координационен съвет е гласуван и приет на ПС с протокол № 13 от 13.09.2018 г.

Д. Училищна програма за противодействие на агресията чрез развитие на личните и социалните умения на децата

Агресия е всяка форма на поведение, насочено към целта да се навреди или да се нарани друго живо същество, което е мотивирано да избегне такова отношение. Световните изследователи на агресивното поведение са определили и кои механизми пречат за изпълнението на агресивни действия. Това са:

- ✓ Безпокойство или условен страх от наказание.
- ✓ Придобити ценности и нагласи.
- ✓ Емпатия или идентификация с потенциалната жертва.
- ✓ Практически сметки.

Тези четири типа задръжки пред изпълнение на агресия са в основата на разработената училищна програма.

При нейното разработване са спазвани принципите, за програми базирани в училище:

- ✓ Програмата да достига до децата, да е достъпна за тях през критичните години на основния училищен курс.
- ✓ Програмата трябва да продължава при преминаването от един клас в друг.
- ✓ Програмата да използва добре изпитани и стандартизирани интервенции с подобни учебни планове и ученически материали.
- ✓ Програмата да обучава в умения чрез интерактивни методи (ролеви игри, дискусии, групова обратна връзка и др.).
- ✓ Програмата трябва да учи на социална компетентност (комуникация, самоефективност, самоутвърждаване).
- ✓ Програмата трябва да акцентира върху тренинги за придобиване на умения.

I. Цели на програмата.

- Сnižаване на антисоциалните прояви в поведението.

- По-малко лошо поведение в училище.
- Подобряване на учебните умения, по-голяма ангажираност в училище.
- Намалване на нивата на отчуждение, по-добро социално свързване.
- Развиване на чувство за собствена стойност и ценност.
- Обучаване в общи личностни и социални умения.

II. Задачи на програмата.

- Развиване на широки социални умения и решителност.
- Развиване на умения за справяне със стреса.
- Развиване на умения за решаване на конфликти.
- Изучаване на процеса на вземане на рационални решения.
- Изучаване на умения за разпознаване и устояване на влияние от връсници.

III. Направления на дейностите и форми на работа.

1. Работа на класните ръководители и преподавателите.

Прицелна група	Компоненти	Цели и задачи	Форми на изпълнение
Ученици	Информация Учил.материал Учил.програми Учил.среда	1.Развиване на ценностите. 2.Знание и почитане на универсалните ценности. 3.Създаване на собствено виждане у ученика за добро и лошо. 4.Моделиране на здравословно поведение. 5.Усвояване на по-общи жизнени умения. 6.Подпомагане на личното запознанство с ученици от различни общности, с ученици в неравностойно положение, с ученици от институциите.	▪Лекции ▪Дискусии ▪Групово коментиране ▪Ролеви игри ▪Групови срещи ▪Общи дейности ▪Учебни часове (СИП, ЗИП, ЧК)
Родители	Информация	1.По-голяма ангажираност на родителите в училищния живот. 2.Работа с родителите членове на училищното настоятелство. 3.Тренинг-сесии “Как да помогнете на Вашето дете да успее в училище?”	▪Дискусии ▪Групови срещи ▪Паралелкови родит. срещи

2. Работа на педагогическия съветник.

Прицелна група	Компоненти	Цели и задачи	Форми на изпълнение
Ученици	Тренинг за вземане на решения.	Изучава се процесът за вземане на рационални решения.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Дискусии ▪ Ролеви игри.
	Тренинг на умения за устояване.	Научаване на умения за разпознаване и устояване на влияние от връсници.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Дискусии ▪ Ролеви игри ▪ Тренинг за налагане
	Тренинг в жизнени умения.	Развиване на широки социални умения и решителност.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Дискусии ▪ Ролеви игри ▪ Споделяне на опит
	Тренинг в мениджиране на стреса.	Развиване на умения за справяне със стреса.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Индивидуална работа.
	Тренинг в контролиране на гнева и агресията.	Развиване на умения за контролиране на гнева и агресията.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Дискусии ▪ Ролеви игри ▪ Споделяне на опит
	Тренинг за развиване на самооценката	<ul style="list-style-type: none"> ▪ "Кой съм аз?"-идентичност, търсене на аз-а; ▪ афилиация-потребност от принадлежност; ▪ компетентност-подпомагане на децата да се чувстват способни; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Дискусии ▪ Ролеви игри ▪ Споделяне на опит
Родители	Информирани Консултиране	Оказване на помощ на родители при проблеми на техните деца.	Консултиране

Забележка: Програмата допълва плановете за дейността на: педагогическия съветник, класните ръководители, училищния план за работа с ученици с поведенчески проблеми, училищната програма за превенция на отпадането от училище.

При заявка от класните ръководители и /или възникнал проблем в клас се работи с някои от компонентите. Проведените групови работи от педагогическия съветник /съвместно с класния ръководител/ в ЧК се отразяват в дневника на класа и в дневника на педагогическия съветник.

Е. План за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците учебна 2018-2019 година

1. ДЕЙНОСТИ НА НИВО КЛАС

Прицелна група/цел	Дейности	Срок	Отговорници
Ученици от 8 клас	„Да се запознаем“ – групова работа	Септември 2018 г.	М. Бедрова
	Изготвяне на правила за взаимоотношенията в класа	Септември 2018 г.	Кл.ръководители
Ученици от 8-12 кл.	Изготвяне профил на всеки ученик	Ноември 2018г.	М. Бедрова
	„Седмица на усмивките“; Ден на розовата фланелка; Ден на търпението	02 -- 03 2019 г.	М. Бедрова УС
	Групова работа „Музиката на нашия клас“	По график 2018г.-2019г.	Кл.ръководители; М.Бедрова; К.Трезиев
	Въпросник за взаимоотношенията в класа – социометрия на класа	Януари 2019 г. – май-2019г.	М. Бедрова
.	Групова работа – умения за общуване	По график съгласуван с кл. ръководители	М.Бедрова
	„Отношенията ми с другите в интернет“	По график съгласуван с кл. ръководители	лектор от МВР; Местна комисия за КБППМН
	Въпросник за взаимоотношенията в класа – рейтингова скала за учителя	ноември 2018 г.	Кл.ръководители
	Групова работа на тема „Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го и как можем да докладваме за случаи на тормоз?“	ноември 2018 г.	Кл.ръководители
Включване на учениците като активни партньори в дейностите по превенция	Използване на подхода за работа с връстници- „peer education” с участието на УС, други ученически инициативи	Срок: Постоянен	Отг.:Класни ръководители, педагогически съветник; КС
Споделяне на добър опит и успешни практики	Сътрудничество с други образователни институции	Срок: Постоянен	Отг.:Ръководство учители
Експертно мнение и подкрепа	Срещи с помагачи специалисти или външни лектори	Срок: Текущ	Отг.:КС
Създаване на възможност за себеизразяване и приобщаване към училищния живот	Други дейности: <ul style="list-style-type: none"> • празници на групата/класа; • празници на институцията; • участие в инициативи на населеното място. 	Срок: Постоянен	Отг.:Учители, класни ръководители; КС

Ангажиране на учениците в дейности или занимания по интереси, насочване вниманието им към положителни модели на поведение, стимулиране на творческите им заложби	Участие в извънкласни дейности по интереси: спорт, арт ателие, театрални и литературни клубове и др.		
--	--	--	--

2. ДЕЙНОСТИ НА НИВО УЧИЛИЩЕ.

Прицелна група/цел	Дейности	Срок	Отговорници
Формулира ценностите на работещите в институцията	Актуализиране на Етичен кодекс на образователната общност съгласно ЗПУО	Срок: Септември 2018г.	Отг. Етична комисия и КС
Информираност за ценностите и етиката в институцията	Публикуване на Етичния кодекс на училищния сайт, представяне на неговата същност пред родителската общност	Срок: Септември 2018г.	Отг.: Председател на КС
Информираност за: правилата и процедурите, залегнали в Механизма за противодействие на тормоза и насилието; Училищните политики;	Актуализиране на рубрика на електронната страница на институцията, посветена на превенцията на насилието и тормоза в институцията, както и публикуване на цялостните политики на институцията	Срок: Октомври 2018г.	Отг.: КС
Повишаване на информираността и разпознаване на насилието и тормоза в системата на предучилищното и училищното образование и предприемане на адекватни действия	Запознаване на педагогическия и непедагогическия състав с формите на насилието и тормоза- Приложение 1 от Механизма	Срок: 2018г Септември	Отг.: Председателя на КС, педагогически съветник
Недопускане на насилие и тормоз в занималните, с особено внимание на междучасията в училище и местата, където е по-вероятно да има инциденти	Подобряване системата от дежурствата, обсъждане и приемане на педагогически съвет	Срок: Септември 2018г.	Отг. Заместник-директори; учители
Повишаване на компетентността и	Специализирани обучения за превенция и справяне с насилието и тормоза	Срок: Постоянен	Отг.: Директор

квалификацията на работещите в образователната институция			
Информирани за наличните ресурси в общността	Информирани и актуализирани на услуги и програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза в образователната институция	Срок: Постоянен	Отг.: Председател на КС
Контрол по време на междучасия и часовете	Осигуряване на охрана и поддържане на системата за видеонаблюдение с цел гарантиране сигурността в сградата и двора на институцията.	Срок: Постоянен	Отг. Ръководство
Превенция на социални и здравни рискове при децата и учениците	Спортни дейности: Изготвяне на график	Срок: Октомври 2018г.	Отг.: Учителите по физическа култура и спорт; КС
Развиване на социалните взаимодействия, инициативност у децата и учениците, формиране на ценности и компетентности.	Изготвяне график на международни, национални празници и световни дни, които могат да се отбележат в институцията.	Срок: 01.10.2018г Отг.:Раиса Агеенко Ученически съвет, КС,класни ръководители	Отг.:Раиса Агеенко Ученически съвет, КС,класни ръководители
<i>Ученици- 8,9,10,11кл.</i>	Проучване с „Въпросник за тормоз в училище“ - възприет от МОН за работа в училищата като част от „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище“	Ноември 2018 г.	Педагогически съветник;
	Анализ и обобщаване на резултатите от изследването от координационния съвет. Запознаване на заинтересованите страни с обобщените резултати.	Ноември 2018 г.	Педагогически съветник;
	Запознаване на учениците с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище	Септември 2018 г.	Кл.ръководители на 8-12 клас;
	Международен ден на толерантността-изработване на плакати, табла, флайери	16 ноември 2018 г.	Ученически съвет; Педагогически съветник
	Световен ден за борба с тормоза в училище	Посл.сряда на м. февруари 2019 г.	Ученически съвет; Педагогически съветник;

Родители	Запознаване на родителите с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище	Септември 2018 г.	Кл.ръководители на 8-12 клас;
	Запознаване на родителите от УН с обобщените резултати от проучването с „Въпросник за тормоз в училище“ и предприетите мерки за противодействие.	Февруари 2019 г.	ЗДУД
Училище	Изготвяне на годишен отчетен доклад на координационния съвет до директора на училището.	Юни 2019 г.	Координационен съвет
	Представяне на резултатите от проучванията на годишния педагогически съвет	2019 г.	Педагогически съветник;

3. ДЕЙНОСТИ НА НИВО ОБЩНОСТ

Прицелна група	Дейности	Отговорници	
	Отразяване от медиите на дейностите свързани с Световния ден за борба с тормоза в училище	Целогодишен	Педагогически съветник;;
	Отразяване в медиите на всички дейности свързани с превенцията на тормоза в училище	Целогодишен	Педагогически съветник;

Дейности по интервенция				
Всички дейности по интервенция се включват в годишния план на институцията				
На ниво институция и на ниво клас/група				
1.	Актуализиране на Дневника със случаи и процедури за управление на информацията	Анализ и планиране на цялостна политика за превенция и интервенция на тормоза;	Срок: 15.09.2018г., отг.:КС	В Дневника се документират единствено ситуацията, съответстващи на второ и трето ниво на тормоз, според приетата класификаци, при които е необходима и намесата на координационния съвет.

				Дневникът се съхранява при заместник-директорите по учебната дейност или друг специалист, определен от директора, педагогическият състав е уведомен за това
2.	Създаване на процедура за управление на информацията	Яснота как протича информацията при: съмнение за тормоз; документиране на случаи на тормоз; инициране работа по случай; за оказване на адекватна подкрепа;	Срок.30.09.2018г Отг.: КС	Всички процедури са неразделна част от плана за превенция и интервенция и се представят на Педагогически съвет. Препоръчително е всички процедури, разписани дейности и други документи, свързани с прилагане на Механизма, да бъдат на видно място в Учителската стая, за да могат да се ползват при необходимост
3.	Създаване на процедура за инициране на Работа по случай, включително насочване на случая към други служби	Ефективност на реакцията и отговора в ситуация на тормоз от ниво 3 и по преценка от ниво 2	Срок.30.09.2018г Отг.: КС	Приложение № 3 от Механизма, утвърден със Заповед № РД 09-5906 от 28.12.17 г. на министъра на образованието и науката <ul style="list-style-type: none"> • Кога се подава сигнал за дете в риск? • Кой подава сигнал за дете в риск или в ситуация на насилие и тормоз? • Къде се подава сигнал?
4.	Разписване на стъпки по интервенция на ниво група/клас и класните ръководители да бъдат запознати	Оказване на адекватна подкрепа	Срок: септември отг.КС/психолог, педагогически съветник	Отнасят се до всички ситуации на насилие и тормоз – Приложение № 1 от Механизма, утвърден със Заповед № РД 09-5906 от 28.12.17 г. на

				министъра на образованието и науката
5.	Запознаване на педагогическите специалисти с насоките за интервенция Приложение № 2 от Механизма	Адекватна намеса и справяне с конкретни ситуации на насилие и тормоз	Срок:30.09.2018г. Отг.:педагогически съветник	Приложение № 2 от Механизма, утвърден със Заповед № РД 09-5906 от 28.12.17 г. на министъра на образованието и науката
6.	Работа с родители в случаи на интервенция-изготвяне на насоки към учителите	Партньорство с родителите	Срок: Текущ Отг.: КС, педагогически съветник	
7.	На сайта на институцията да се публикува списък с доставчици на социални услуги за деца в областта	Информираност на общността	Срок: Октомври Отг.: председател на КС	

ПЛАН-ПРОГРАМАТА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В УЧИЛИЩЕ през учебната 2018/2019 година е актуализирана и приета на ПС с протокол № 13/ 13.09.2018 г.

Ж. ЕДИННИ УЧИЛИЩНИ ПРАВИЛА

Единните училищни правила са създадени във връзка с прилагане на Механизма за противодействие на училищния тормоз в ПГМЕЕ. Те са неизменна част от превантивните дейности, които се предприемат на ниво училище. Тяхната цел е прилагане на цялостен училищен подход за недопускане на тормоз и прояви на насилие сред учениците и бързо и ефективно справяне с проявленията на такива.

Правилата са разработени на базата на:

- направената оценка и анализирането на проблема, свързан с наличие и прояви на тормоз сред учениците;
- набраните предложения от страна на ръководството на училището, класовете, учителите, непедagogическия персонал;
- сътрудничеството с експерти по проблема, родители и институции/ организации, свързани с проблемите на безопасността на децата и тяхното физическо и психическо благополучие.

Правилата съблюдават следните **принципи**:

- Не толериране и нетърпимост на тормоза и насилието в ПГМЕЕ.

- Ангажираност от страна на всички възрастни в училище.
- Стремех към формиране на училищна общност, култура на социално компетентно поведение от страна на всички участници в училищния живот и взаимно уважение.
- Строги граници, които индикират неприемливото поведение, водещо към прояви на тормоз и насилие и прилагане на съответни мерки при преминаването на тези граници.

Правилата гласят следното:

1. В ПГМЕЕ всички участници в училищния живот се уважават взаимно (ученици, учители, ръководство, родители, непедagogически персонал).
2. Всички дават най-доброто от себе си, за да поддържат позитивен психологически климат и конструктивни отношения в дух на взаимно разбиране, сътрудничество и толерантност.
3. Всички в училище изпълняват съвестно и отговорно своите конкретни ангажименти по превенцията и справянето с училищния тормоз. Те са следните:

3.1. Задължения на учениците:

- Учениците изпълняват задълженията си според Правилника за вътрешния ред в училището.
- Учениците активно участват в изграждането на общоучилищна култура на вежливи и толерантни взаимоотношения и допринасят с поведението си за изграждането на училищната общност.
- Учениците не толерират насилието и тормоза и незабавно информират за наличие на подобни прояви.
- С оглед обхващане на местата, където според оценката се осъществява тормоз, могат да участват по график след заявено желание в дежурствата в междучасията.

3.2. Задължения на персонала:

3.2.1. Училищен координационен съвет:

- Планира, проследява и координира дейностите за справяне с тормоза на ниво училище. Обобщава предложенията на класовете и изготвя общоучилищни ценности, правила и последици.
- Обсъжда и приема процедурите за докладване, регистриране и проследяване на случаите на тормоз.
- Прави мотивирани предложения до директора с цел подобряване на работата.

- Подпомага класните ръководители с материали или консултации със специалисти, съдейства за организиране на периодични обучения на учителите по темата за насилието.
- Всяка година извършва оценка на ситуацията в училище чрез различни анкети и методики и я представя пред Педагогическия съвет.
- Съхранява протоколите за докладване на случаи на насилие (*кабинета на зам.-директора в качеството му на председател на Училищния координационен съвет*).

3.2.2. Класни ръководители:

- В началото на годината провеждат занятия в часа на класа, посветени на тормоза и насилието. С помощта на учениците приемат ценности, правила и последици при прояви на насилие. Постерите с приетите ценности, правила и последици се поставят на видно място в класната стая.
- Запознават учениците с процедурата за съобщаване на случаи на тормоз.
- Реагират при всеки опит за насилие над ученик в клас, съгласно утвърдените процедури и приетите правила и последици.
- За всеки инцидент или проява на насилие попълват протокол, който предават на училищния психолог.
- Участват в работата на екипа, сформиран по конкретен случай на ученик от класа им.
- Провеждат периодично превантивни занятия по проблемите на тормоза, като могат да привличат различни специалисти, напр. от Центъра за превенция на насилието, Местната комисия за борба срещу противообществени прояви на малолетни и непълнолетни и др. Информират учениците за Националната телефонна линия за деца 116 111.
- Информират родителите за дейностите по механизма, както и за приетите правила и процедури. Съдействат за включването им в дейностите на ниво училище.

3.3.3. Учители, които не са класни ръководители:

- Включват темата за насилието в учебни единици, при които това е възможно.
- Поощряват и развиват съвместното учене, както и поведение на сътрудничество и взаимопомощ.
- Познават и използват установената система за информиране и съобщаване за случаи на тормоз над ученици.
- Познават правилата и последствията на класа, прилагат ги и изискват от учениците да ги прилагат.

3.3.4. Дежурни учители:

- Спазват стриктно утвърдения от директора график за дежурство.
- Реагират според утвърдените процедури в ситуации на насилие по време на дежурството им.
- Оказват съдействие на охраната при установени от тях нарушения на ученици и докладват на училищното ръководство, като попълват протокол, отразяващ инцидента.

3.3.5. Помощен персонал:

- Полагат грижи за предотвратяване на насилнически действия в училищните помещения, за които отговарят.
- Познават основните принципи на действие и ги прилагат – правила, последствия, протокол за реагиране на насилие.
- Не допускат прояви на насилие и съобщават за тях на класен ръководител, заместник-директор, директор.

3.3.6. Ръководство:

- Ръководството на училището създава необходимите условия и предпоставки за изграждане на позитивен психосоциален климат и конструктивни взаимоотношения в дух на толерантност, сътрудничество и партньорство.
- Контролира дейностите по превенция на насилието и тормоза и интервенция в случаите на тормоз.
- Осъществява взаимодействие с извънучилищни институции и организации, имащи отношение към проблема.
- Насърчава и поощрява просоциалното поведение и добрите взаимоотношения чрез подходящи форми – грамоти, организиране на конкурси, инициативи, форуми, кампании и пр.

3.3.7. Родители:

- Провеждат задълбочени разговори по темата за тормоза и насилието със своите деца.
- Следят за признаци на упражнен тормоз и насилие над децата си.
- Незабавно уведомяват училищните власти, ако станат свидетели на прояви на тормоз и насилие.
- Активно се включват в мероприятията, организирани на ниво клас и на ниво училище във връзка с превенцията на тормоза и насилието.

- Участват в тематични родителски срещи, форуми и други училищни и извънучилищни дейности.
  - Отправят предложения и при възможност подпомагат ресурсното осигуряване на прилагането на Механизма за противодействие на училищния тормоз.
  - С оглед обхващане на местата, където според оценката се осъществява тормоз, могат да се включват по график в дежурствата в сградата на училището и училищния двор, в дейностите по посрещане и изпращане на учениците и др.
4. Във връзка с личностното развитие на децата и учениците и тяхната социална и емоционална компетентност, в ПГМЕЕ се прилагат различни подпомагащи инициативи:
- Запознаване на учениците с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище
  - Международен ден на толерантността-изработване на плакати, табла, флаери
  - Световен ден за борба с тормоза в училище
  - Запознаване на родителите с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище
  - „Седмица на усмивките“; Ден на розовата фланелка; Ден на търпението
  - Групова работа „Музиката на нашия клас“
  - „Отношенията ми с другите в интернет“
  - Групова работа на тема „Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го и как можем да докладваме за случаи на тормоз?“
5. В ПГМЕЕ се насърчава взаимодействието между учениците от различните класове. Това взаимодействие се осъществява чрез ученическо самоуправление, чрез различни форми, базирани на принципа „Връстници обучават връстници“, организират се различни извънкласни инициативи – спортни мероприятия, различни конкурси и инициативи в зависимост от националните и регионални празници, в които участват малки и големи ученици, като се опознават взаимно и се повишава степента на толерантност и партньорство между тях.
6. Учителите и непедагогическия персонал системно повишават своята квалификация във връзка с превенцията на тормоза и своевременната и адекватна интервенция в случаи на такъв.
7. В ПГМЕЕ се създават не само възможности за изява на социално компетентното поведение, но и постиженията и добрите практики по отношение на неговото проявление се популяризират, за да се мултиплицира ефекта от него. Координационният съвет със съдействието на останалите представители на

училищната общност осъществява информиране и актуализиране на информацията за наличните ресурси в общността, за съществуващи услуги и програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза в училище; популяризира реализирани дейности и добри практики чрез медии, интернет, постери и табла в училище и чрез други средства.

8. Училището активно взаимодейства със служби, организации и специалисти по проблемите на децата и намира добри партньори и приятели в лицето на: Местната комисия за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни, Отдел „Закрила на детето“ и др.
9. За подкрепа и съдействие на семействата и децата във връзка с превенцията на тормоза и насилието и интервенцията при прояви на такъв, училището насочва към подходящи здравни и социални услуги.

3. ЗАДЪЛЖЕНИЕ ЗА СЪДЕЙСТВИЕ

I. КАК ДА ПОСТЪПИМ

1. Разговор с учениците, които са ви информирали и с жертвите

Винаги провеждайте всеки разговор на „четири очи“, събирайте информация, пишете си списъци за всеки отделен ден.

2. Намиране на подходящи свидетели

Определете членовете на групата, които ще ви кажат истината (ученици, на които жертвата им е симпатична, приятели са или поне не я отхвърлят). **Внимание!** Тук се допускат най-много грешки! Неопитният педагог например ще помоли председателя на класа, който смята, че е добър ученик, да му даде сведение, съответно съвет, а може да се окаже, че именно този ученик е инициатор или активен участник в тормоза.

3. Индивидуални разговори със свидетелите

В никакъв случай не бива да има конфронтация жертва – агресор. Това не е добра ситуация за жертвата и често се случва тя да не даде правдив отговор. Добре е разговорите да се провеждат индивидуално, а не заедно със свидетелите и агресорите.

4. Да се осигури защита за жертвата

По своята важност тази стъпка трябва да стои в самото начало в случай, че жертвата е непосредствено застрашена и е нужна нейната защита (например ученикът даващ ни информацията ни казва, че нападателите ще чакат жертвата след училище, затова трябва да се погрижим тя безопасно да се прибере въкъщи). Никога не бива жертвата да се оставя „на произвола на съдбата“.

5. Разговор с агресорите, евентуална конфронтация между тях

Тази част изисква детайлна подготовка от ваша страна, в противен случай може всички усилия да бъдат провалени. Трябва да разполагате с предварително събран материал.

Ако такъв не е налице, агресорът ще обърне нещата и ще ги подложи на съмнение. Основното значение на разговора се състои в това да се спре агресивността спрямо другия ученик.

Работа с родителите, жертвата и агресора

По-нататъшната работа върху конкретния случай можем да се раздели на три кръга:

- ✓ Работа с родителите.
- ✓ Работа с жертвата.
- ✓ Работа с агресора.

Работа с родителите

При работата с родителите става дума преди всичко за сътрудничество. Ето няколко възможности как да включите родителите:

- ✓ Поканете родителите в училище и ги накарайте да се заинтересоват от предприетите от вас действия в тази насока.
- ✓ Информирайте родителите за програмите, които правите (чрез писмо или под формата на среща).
- ✓ Помолете родителите за помощ или подкрепа.
- ✓ Посъветвайте ги да изслушват децата си, ако се оплачат от някакъв вид тормоз.
- ✓ Призовете ги да ви информират за случай на насилие, за да можете да решите проблема.
- ✓ Обяснете им, че ако детето им тормози останалите, ще ги извикате в училище на среща с психолога и с учителите, които ще им помогнат да решат проблема.
- ✓ Ако има инцидент и ви се обадят родителите на жертвата, незабавно им предложете помощ и ги успокойте, че ще се заемате сериозно с решаването на проблема.

Работа с жертвата

Да се овладее разговорът с жертвата не е лесно. Детето, когато е в нужда, говори много трудно и понякога дълго мълчи. Жертвата трябва да знае, че след като веднъж е споделила, че е тормозена, ще бъде предпазена от следващи подобни прояви. Трудно се да се обещае сигурност на 100 %, но все пак можете:

- ✓ Да посъветвате жертвата да избягва потенциално опасните места.
- ✓ Да задържите агресора в училище, докато останалите деца не си тръгнат.
- ✓ Да я подтикнете да говори за чувствата си.
- ✓ Да се опитате да я научите да преодолява или игнорира присмеха.
- ✓ Да ѝ помогнете да си направи списък с това, което ще каже.
- ✓ Да упражнявате заедно с нея възможните начини за реакция.

Много деца, които стават жертви, се чувстват изоставени и самотни. За тях ще бъде голям стимул, ако им отделите малко време. Може да установите, че детето има нужда от дълготрайна специализирана помощ на психолог.

Работа с агресора

Разговорът с агресора се провежда, индивидуално, никога пред целия клас, защото можете да предизвикате у него отпор, изопачаване на истината и отказ да говори. Учителят трябва да има достатъчно време за разговор (например цял свободен час), защото познава личността на агресора, неговия успех, досегашно му поведение, семейна среда. В повечето случаи е достатъчен упрек и детето осъзнава, че е прекрачило границата на забавлението и е предизвикало страдание. По правило това важи за деца в по-ранна училищна възраст. При по-големи деца обаче упреците са неефективни. Нападателят също има нужда от помощ и можете да им покажете, че могат да удовлетворят потребностите си посредством работа с останалите, а не посредством конфликти и конфронтация. При работата с агресора може да действате според следните принципи:

- ✓ Поставете ясни граници и ги дефинирайте писмено.
- ✓ Обяснявайте наказанията, които ще последват.
- ✓ Поощрявайте доброто поведение.
- ✓ Не признавайте оправданията.
- ✓ Изберете специално място за успокояване на агресора.
- ✓ Поставете цели (за един ден, седмица, месец).
- ✓ С помощта на театрални игри упражнявайте решаването на проблемните ситуации.
- ✓ Препоръчайте на агресора и неговите родители подходящ кабинет за консултация със специалист.

